

університету, який із зрозумілих причин за радянської влади не міг знайти іншої роботи, окрім як труїти щурів і тарганів. Там же певний час працювала і бабуся Люба.

Але її неспокійна натура і туг шукала собі якогось іншого виходу. Розраховувались із спокійного місця праці, вона перейшла в науково-дослідний інститут і почала писати дисертацію, присвячену етиловим і метиловим спиртам. Очевидно, під час хімічних експериментів вона отруїлась випарами метилових спиртів і в неї розвинулась пухлина мозку. Як не намагався рятувати її чоловік і дочка, до яких тільки лікарів вони не звертались, хто тільки не допомагав їм в цьому: і Стефаники, і Зеня Франківна, з якою моя мама товаришувала в університеті, – в 1951 р., у віці 44 років Любов Володимирівна померла.

Замислюючись над її непростою і драматичною біографією, я часто задаю собі запитання: якщо би при її талантах, розумі й цілеспрямованості вона потрапила би в інші умови, як багато вона би змогла досягти, як багато корисного зробити для свого народу. Та, на жаль, той дикий і незрозумілий час, в який довелось їй народитись і прожити своє коротке життя, на дав змоги розгорнути вповні свої здібності і задуми.

Лозовий В.С.,
доктор історичних наук, професор
(*м. Кам'янець-Подільський*)

Українські жіночі організації, утворені у Кам'янці-Подільському в період Директорії Української Народної Республіки

У статті висвітлюється процес становлення та діяльності українських жіночих організацій в Кам'янці-Подільському в період Директорії УНР

Ключові слова: *Союз Українок, жіночі організації, Кам'янець-Подільський період Директорії УНР*

У 1917-1921 роках український народ у вирі революційних боїв виборював свою державність, а саме – можливість вільного і щасливого життя на своїй землі. Поряд з чоловіками значний внесок у цю боротьбу зробили українські жінки. Метою даної статті є висвітлення процесу становлення та діяльності українських жіночих організацій в Кам'янці-Подільському в період Директорії УНР. Зазначена тема в історіографії поки що не висвітлювалася.

У червні 1919 р. Кам'янець-Подільський, в силу обставин, що склалися тоді на фронті, став «тимчасовою столицею» Української Народної Республіки. Тут розмістились вищі державні установи УНР, а пізніше і Західноукраїнської Народної Республіки. Під тиском переважаючих сил противника Українська галицька армія змушена була в середині липня 1919 р. перейти на територію Поділля. Разом з нею сюди прибуло багато біженців – галичан.

Найбільшу жіночу організацію в українських землях «Союз українок» було утворено у Львові в 1917 р. 26 липня 1919 року з ініціативи жінок-галичанок у Кам'янці-Подільському засновано «Союз українок» [1]. Головою Союзу обрано громадську діячку з Галичини Бланку Баран. Метою «Союзу українок» була організація українського жіноцтва для національно-суспільної праці, державного будівництва [2]. Новостворений комітет запрошував жінок записуватися в члени товариства й приступати до громадської роботи [3]. Вже в жовтні 1919 р. ця жіноча організація нараховувала понад 60 членів, як з Галичини, так і з Великої, як тоді називали,

Надніпрянської України. Серед членів товариства були відомі українські діячки Л.Старицька-Черняхівська, С. Русова та інші.

«Союз українок» складався з трьох секцій: культурно-просвітньої, торгівельно-промислової та гуманітарної, до якої належала «підсекція допомоги пораненим».

Засідання та обговорення справ «Союзу українок» відбувалися двічі на тиждень. У середу збиралось керівництво, щоб скласти плани подальшої роботи, а в суботу скликали засідання більш широкого кола членів товариства.

Члени «Союзу українок» займалися конкретними справами, а не тільки декларували свою любов до України. Передусім було організовано їдальню й чайну для біженців та поранених українських військових. Жінки з «Союзу українок» без будь-якої винагороди за працю чергували, варили обіди, опікувались чайною і обслуговували відвідувачів. В чайній їжа подавалась за зниженими цінами (в Кам'янці-Подільському в той час була продовольча криза і харчі коштували дуже дорого), а біднішим військовослужбовцям – обіди надавалися безкоштовно.

Активно працювала по шпиталях і лікарнях «підсекція допомоги пораненим». Члени підсекції увійшли в контакт з «благодійним відділом Подільського Червоного Хреста» і всебічно співпрацювали з ним. Жінки з «Союзу українок» відвідували шпитали, приносили пораненим бійцям літературу, газети, допомагали їм відправити кореспонденцію, та й просто теплим словом підтримували дух вояків.

Представниці «Союзу українок» брали участь у концертах, влаштованих Червоним Хрестом, кошти з яких йшли на допомогу пораненим, хворим, біженцям [4].

У той час польська окупаційна влада в Галичині влаштувала жорстокий терор проти українського населення, в концтаборах у страхотливих умовах утримувались полонені вояки Української галицької армії. Тому голова «Союзу українок» Б. Баран запропонувала вислати місію Червоного Хреста в Галичину а також до Польщі, метою якої було б полегшення важкого становища інтернованих польською владою українців.

З представниками «Союзу українок» Б.Баран та М.Кекиш, як чільної організації українського жіноцтва, 12 вересня 1919 р. зустрівся Головний отаман української армії С. Петлюра. Представниці передали привітання С.Петлюрі від українського жіноцтва і висловили надію, що організація жіноцтва «викличе прихильність і допомогу зі боку уряду», а також, що жіноцтво з свого боку всіма силами буде допомагати уряду в його роботі по будівництву держави [5]. С.Петлюра ввічливо привітав делегацію жінок, цікавився програмою роботи товариства, висловлював свої думки з приводу жіночого руху.

У Кам'янці-Подільському в 1919 році також утворено Національну Раду Українських Жінок, головним завданням якої було проведення інформативної роботи про Україну в міжнародних жіночих організаціях. Головою Ради Українських Жінок обрано С.Русову, а заступниками Л.Старицьку-Черняхівську, М.Грушевську, К.Малицьку. Найактивнішими діячками цієї жіночої організації були Б.Баран, Х.Кононенко, О.Лотоцька, Н.Макаренко, М.Рудницька. У 1920 році на конгресі Міжнародної Жіночої Ради в м. Осло до її лав прийнято як повноправного члена Національну Раду Українських Жінок. Але надалі у 1928 р. українським жінкам було відмовлено в представництві у Міжнародній Жіночій Раді у зв'язку з втратою української державності. У 1938 році ця організація самоліквідувалась [6].

Багато років минуло з того часу, але традиції самовідданого громадського служіння, закладені в Кам'янці в 1919 році українськими жінками-патріотками, відроджуються і живуть... За незалежної України відновив діяльність «Союз українок» і разом з усіма жіноцтво України активно будує нову, незалежну, вільну Україну.

Список використаних джерел та літератури:

1. Стрілець. – 1919. – 10 серпня
2. Трудова громада. – 1919. – 6 серпня
3. Нова Україна. – 1919. – 5 серпня
4. Стрілець. – 1919. – 16 жовтня
5. Україна. – 1919. – 13 вересня
6. Енциклопедія українознавства: словникова частина / [гол. ред.: В. Кубійович]. – Париж ; Нью Йорк : Молоде Життя, 1966. – Т. 5. – С.1730

Анотація

В статтє показано процес создания и деятельности украинских женских организаций в Каменце-Подольском в период Директорши УНР

Ключевые: *Союз Украинок, женские организации, Каменец-Подольский период*

Маркова С.В.,

кандидат історичних наук, доцент
(м. Кам'янець-Подільський)

Конструювання радянською владою нових жіночих соціально-рольових образів у 20-30-ті рр. ХХ ст.

Аналізуються характер, засоби, форми роботи більшовиків, що сприяли зміні суспільного статусу жінки в 20-30-х рр. ХХ ст. та методи конструювання владою нових соціально-рольових образів.

Ключові слова: *пролетарка, активістка, ударниця, селянка, колгоспниця.*

Необхідність забезпечити розширення соціальної бази влади в жіночому середовищі вимагало від радянських ідеологів проведення активних дій щодо формування провладних жіночих рухів. Як результат більшовицькими лідерами було запропоновано своє бачення місця, ролі та значення жінки у новому суспільстві: «Ленін та Сталін викрили істинний зміст буржуазного, так званого феміністського (жіночого) руху, котрий посіяв ілюзію, що жінки можуть досягнути справжнього рівноправ'я без боротьби за корінні соціальні перетворення» [1, с. 3-4]. Комуністичні ідеологи вважали, що радянська жінка «активно випереджає західних трудівниць» і «вільніша» за них саме тому, що серед останніх «чисельність домогосподарок все ще випереджає – робітниць» [12, с. 27]. Внаслідок соціального інжинірингу влада міняла не лише ідеали, але й поведінку жінок (Прим. авт. У статті соціальний інжиніринг (social engineering) розглядається як мистецтво маніпулювання [23]).

І. Арманд, О. Буланова-Трубнікова, А. Калигіна, О. Коллонтай, Н. Крупська, А. Махрова, О. Пілацька, К. Самойлова очолили жіночий рух під керівництвом більшовицької партії, виступили за ліквідацію неписьменності серед жіноцтва, боротьбу «з домашнім рабством», залучення жінок до культурно-просвітницької роботи, за гендерну ієрархію. Фраза О. Коллонтай, що «жіночий світ, як і чоловічий, поділений на два табори: буржуазний і пролетарський», швидко стала крилатою.

Пролетарська держава не лише першою в світі зрівняла жінок у правах із чоловіками, але й дозволила собі активне втручання у сімейно-побутовий уклад. У 20-ті рр. ХХ ст. популярним став сексуальний лібертизм та концепція О. Коллонтай «крилатого Ероса» і «склянки води». У «12 статевих заповідях революційного пролетаріату» зазначалося, що «статевий потяг до класово ворожого об'єкту морально